

Jeles napok
június
JÚNIUS 5. – KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP

Kakasy Éva: Környezetvédelmi világnap

1972-ben június 5-én nyílt meg Stockholmban „Ember és bioszféra” címmel az ENSZ környezetvédelmi világkonferenciája. A Nyilatkozat az irányelvekről című okmányban szerepel: „Az embernek alapvetően joga van a szabadsághoz, egyenlőséghez és a megfelelő életfeltételekhez olyan minőségű környezetben, amely emberhez méltó és egészséges életre ad lehetőséget.” A konferencia ezt a napot határozatában nemzetközi **KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAPPá nyilvánította.**

Neumann-ház – Irodalmi Szerkesztőség

Tóth Árpád: A Fa

Oh nézd a furcsa ferde fát,
Mint hajlik a patakon át,
Oh lehet-e, hogy ne szeresd,
Hogy benne társad ne keresd?
Már ága között az arany napot
Nem tartja, madara elhallgatott,
Virága nincs már, sem gyümölcse,
Ő mégis áll, az alkony bölcse,
Mint a tünődő, ki ily estelen
A végtelen titkába elmerül
És testtel is szelíden arra dül,
Amerre lelke vonja testtelen...

GÁBOR DÉNES [Dennis Gabor] (Budapest, 1900. június 5. – London, 1979. február 3.)

Az optikai holográfia Nobel-díjas tudósa, a sokszoros feltaláló, GÁBOR DÉNES [Dennis Gabor] (Budapest, 1900. június. 5. – London, 1979. február. 9.) a budapesti Műegyetemen gépészmérnöki, majd Berlinben villamosmérnöki tanulmányokat folytatott. Kortársai, barátai, vitapartnerei közé olyan kiválóságok tartoztak, mint Neumann János, Szilárd Leó és Wigner Jenő. Első munkahelye Németországban egy nagyfeszültségű távvezetékek tervezésével foglalkozó kutatóintézet volt. Itt először a katódsugár oszcillográfokkal foglalkozott, majd az elektronoptika tanulmányozása során jutott el az elektronsugaras berendezésekig. Részt vett az elektronmikroszkópok és televíziós képcsövek fejlesztésében. 1927-ben doktori értekezését a katódsugárcsővekről írta. 1932-ben kezdett foglalkozni a plazmajelenségek elméletével. A plazmalámpát a Tungstam kutatólaboratóriumában Budincsevit Andorral együtt fejlesztette ki. 1934-ben települt át Angliába. A Thomson Houston Társaság kísérleti laboratóriumában fő munkaterülete az elektronoptika volt és itt kezdett foglalkozni a híradástechnikai információelmélet kérdéseivel. Az elektronoptikai leképezés vizsgálata vezette a holográfia feltalálásához; a Nobel-díjat is ezért kapta. Később részt vett a lézershologramok készítésének kifejlesztésében is.

Kiemelkedő szakmai sikerei mellett intenzíven foglalkoztatták az emberiség jövőjének kérdései is. Jelentős műveket írt ezzel kapcsolatban: *A jövő feltalálása* (1963), *Tudományos, műszaki és társadalmi újítások* (1970), *Az érett társadalom* (1972). Nézete szerint a tudománynak két nagy problémával kell szembenéznie: az egyik az előrejelzés kérdése: meddig folytatódhatnak a dolgok tovább úgy, ahogyan most folynak, a másik: hogyan előzhetjük meg a katasztrófát. A világhelyzet átfogó felmérésének eredményeit Umberto Colombo professzorral közösen kidolgozott jelentésében tette közzé *A hulladékkorszak után* címmel, mint a Római Klub 4. számú jelentését.

Magyarországhoz való kötődését élete végéig megőrizte, gyakran látogatott haza és fiatal magyar kutatókat is szívesen látott tanszékén.

Magyar Szabadalmi Hivatal (Források: Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig, Magyar Tudománytörténeti Intézet)

Az Egyesült Államokban kezdeményezték először az apák megünneplését a század elején. A nyugat-virginai Fairmont templomában 1908 júliusában tisztelegtek először az apák előtt, majd 1909-ben a megemlékezés túllépte a templom kapuit. 1972-ben Richard Nixon amerikai elnök kezdeményezésére törvénybe iktatták megünneplését. Ma már a világ számos helyén minden év júniusának harmadik vasárnapján köszöntik a gyermekek édesapjukat. Az APÁK NAPJA magyarországi meghonosítására 1994-ben a Borsod megyei United Way indított mozgalmat Miskolcon.

Petőfi Sándor: Fiam születésére

Ide, ide fiamat kezembe,
Hadd szorítsam a szívemhez őt!
Mintha volnék újonnan teremtvé,
Hogy éltemnek ifju lombja nőtt!

Üdvezellek, lelkem szép kis ága,
Üdvezellek, édes magzatom!
Sírásodnak bánatos zajába
Beleolvad örvendő dalom.

Kis parányom, milyen nagy örömmel
Állok itt és nézem képedet!
Kell-e még pap? örömkönnyeimmal
Keresztellek én meg tégedet.

Csillagász lett végre is belőlem,
Itten állok csillagom előtt,
Arcvonásit hosszasan szemlélem,
S találgatom a távol jövőt.

A reménynek nagy virágos fája,
Mit e csillag fénye fölmutat;
Csak ne szálljon kora dér reája,
Mely leszedné e virágokat.

Oh halál, te nem lész oly kegyetlen,
Hogy magaddal rántsd idő előtt;
Nem enyém lesz ő - tartsd ezt eszedben -
A hazának nevelem fel őt.

Úgye, úgye, kisfiam, ha majdan,
Én a sorbul kiöregedem,
Iparkodni fogsz túltenni rajtam,
Vagy betöltöd legalább helyem?

Vajha egykor ekkép szólanának,
Nem busulva sírom szélinél:
Mehalt! de nincs kára a hazának,
Nincs, mert lelke a fiában él.

Debrecen, 1848. december 15.

JÚNIUS KÖZEPE – VAKÁCIÓ

Mészely József: Várom már a vakációt

Várom már a vakációt,
Hogy úsztassak papírhajót,
Eregessek sárkányokat,
Szél útján csavargókat.

Másszak fára, dombra, hegyre,
Utazhassak a tengerre:
Fogjak rákot s fürge halat,
Hűs árnyékú füzek alatt.

Víg csapatban focizhassak,
S lepkék után rohangáljak,
A tisztáson vagy a réten
Lebarnulva, jókedvűen.

Késő estig csatangoljak,
Bogarásszak, madarásszak
Nem gondolván évkezdésre,
Csengőszavú szeptemberre.

JÚNIUS 26. - HERMAN OTTÓ SZÜLETÉSNAJJA - 1835

A sokoldalú természettudós, az állattan, a néprajz, a nyelvészet, a régészet kiemelkedő kutatója, HERMAN OTTÓ (Breznóbánya, 1835. jún. 26. – Budapest, 1914. dec. 27.) német anyanyelvű gyermekként született, azonban a miskolci evangélikus gimnáziumban elmagyarosodott, az 1848-as forradalom során pedig igazi hazafi vált belőle. A szabadságharc bukása után még a tanulástól is elment a kedve, lakatosinasnak állt, végül Bécsben szerzett mesterlevelet. Ott azonban egyre erősödött benne a már gyermekkorából hozott érdeklődés az élő természet iránt. Bejárt a császárváros gazdag Természettudományi Múzeumába, itt vált a rovarok rajongójává. Amikor öt évre katonának sorozták be, még ezt a kényszerű helyzetet is felhasználta ismeretei gyarapítására: a dalmát tengerparton lévén a tenger élővilágát tanulmányozta. Leszerelése után részt vett az észak-olaszországi majd lengyel szabadságmozgalmakban. 1863-ban rövid ideig letelepedett Kőszegen és fényképezésből élt. Ez azonban csak kényszerű, átmeneti pénzkereseti forrás volt: hamarosan megpályázta a kolozsvári Erdélyi Múzeum Egylet preparátori állását – az állattömést még gyermekkorában, édesapjától tanulta. Az akkori polihisztor igazgató, Brassai Sámuel saját fizetésének harmadáról mondott le, hogy az új, tehetséges munkatárs jövedelmét biztosíthassák. Mivel Hermannak egyetemi vagy más egyéb magasabb szintű végzettsége nem volt, önképzéssel pótolta a hiányokat. Főként a madarak és a pókok élete érdekelt. Így került a budapesti Nemzeti Múzeum természetrajzi osztályára. 1876-79 között írta meg *Magyarország pókfaunája* című háromkötetes munkáját. A múzeumi szolgálat alatt indította meg a *Természetrajzi Füzetek* című szaklapot. Közben aktívan politizált ellenzéki (függetlenségi párti) képviselőként. Tudományos tevékenysége egyre bővült. A halak népi elnevezésének tanulmányozása közben bontakozott ki néprajzi érdeklődése. Gyűjtötte a halászat és a pásztorkodás szokásait és tárgyi emlékeit. Terjedelmes, egyenként több mint 800 oldalas könyvet írt *A magyar halászat könyve* illetve *A magyar pásztorok nyelvkinccse* címmel. Megszervezte az ornitológusok II. nemzetközi kongresszusát Budapesten, megalapította a Magyar Ornithológiai Központot, a ma is működő Madártani Intézet elődjét. Ellenzéki magatartására jellemző, hogy az intézményben csak a „tiszteletbeli igazgató” címet fogadta el, mivel az igazgatói kinevezést Ferenc József írta volna alá. Egy Miskolc környéki pattintott kőszerszám megtalálása kapcsán ősrégészeti kutatásokat kezdeményezett. Előadásokat tartott a szőlővédelemről gazdakörökben a filoxéra rohamos terjedése idején. Tekintélyes tudományos publikációinak mennyisége: 14 könyvet és ezernél több szakcikket írt.

Magyar Szabadalmi Hivatal (Források: Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig Magyar Tudománytörténeti Intézet)

825 éve történt

1185. augusztus 20-án III. Béla király ünnepli Székesfehérvárott **István király ünnepét**. (Az 1083-ban szentté avatott I. István ünnepének (augusztus 20.) megülését már az 1092. évi szabolcsi zsinat előírta.) Hasonló alkalomra már 1181-ben is sor került, majd a 13. századi törvények – így az 1222. évi Aranybulla – előírták, hogy az ünnepet a király (vagy az őt helyettesítő nádor) köteles Székesfehérvárott tölteni, hogy alattvalói előterjeszthessék panaszait. Az így kialakult „fehérvári ünnep” tekinthető a 13. század végén megjelenő, majd a 15. század közepén állandósuló magyar rendi országgyűlés egyik előzményének.

275 éve történt

1735-től kezdte kiadni Bél Mátyás Notitia Hungariae novae historico-geographica című híres munkáját(1747-ig öt kötet jelent meg). Magyarország leírásával foglalkozik, Pozsony, Túróc, Zólyom, Pest-Pilis-Solt, Nógrád, Bars, Nyitra, Hont és Moson vármegyék ismertetését tartalmazza. A többi vármegye leírása kéziratban maradt. Ez a legfontosabb máig ható tudományos jelentőségű munkája. Természetesen ehhez szervezett adatgyűjtésre volt szükség: Bél Mátyás kérdőívek útján, részben ismerősei és volt tanítványai, részben fizetett munkatársa segítségével szerzett információkat az ország népeiről és településeiről. A vármegyék szerinti feldolgozás nem nélkülözi a néprajzi, művelődéstörténeti, irodalomtörténeti megközelítéseket sem, valamint igen komoly egyháztörténeti, genealógiai, oklevéltani, címertani stb. kutatásokat tartalmaz.

Soproni jeles napok

40/120 év: Manninger Rezső – 1890. 07.07.Sopron – 1970.

MTA alelnöke, a Mikrobiológiai Társaság elnöke,
az állatjárványtan világhírű tudósa, Kossuth-díjas

290 év: Gensel János Ádám – 1677. 110.26. Sopron – 1720. 08.31. Sopron

Sopron tisztiorvosa, a meteorológiai megfigyelések hazai úttörője.

25 év: Berecz Dezső – 1894, Sopron – 1985. 06.30. Sopron

Író, a soproni irodalmi élet szervezője(1925-1949), a Frankeburg Irodalmi Kör utolsó elnöke.

20 év: Csaba József – 1906. Makó – 1990. 08.05. Bp.

A soproni líceum tanára, a Nyugati Őrszem szerkesztője.

105 év: Medgyesy László – 1905. 06.21. Sopron – 1978. 02.07. Sopron

A Soproni Katolikus Konvent elnöke(1958-66; 1976-78).

Soproni Kereskedelmi és Iparkamara:

160 év: 1850. 08. 13. megalapítás; _

20 év: 1990. február 01. újjáalakulás

10 év: 2000. újra önállóság

